

Chcimírové z olympijského výboru... Proč MOV odmítá tvrdě trestat Rusko?

- CZ24 News | 4. dubna 2023

ČESKO: Kauza olympijského desetibojaře Davida Svobody je součástí debaty o tématu vyloučení Ruska a Běloruska z olympijských her 2024 v Paříži. Mnohé udivil postoj Mezinárodního olympijského výboru, který odmítá Rusko a Bělorusko natvrdo vyloučit z pařížských her. Kontextem tohoto postoje jsou dějiny olympijského hnutí a jeho víra, že sport má být prostředkem míru a důsledně politicky neutrální. Neznamená to, že názor musíme sdílet, ale můžeme pochopit jeho kořeny a zdroje.

Olympijské hnutí od samého počátku stálo na zásadách otevřenosti, porozumění a spojování celého světa.

Tak jej zamýšlel jeho zakladatel, baron Pierre de Coubertin, první předseda Mezinárodního olympijského výboru.

V aktuálním znění Olympijské charty jsou tyto hodnoty vyjádřeny slovy: „Cílem olympijského hnutí je přispívat k vytváření mírovějšího a lepšího světa výchovou mládeže prostřednictvím sportu, provozovaného v souladu s olympismem a jeho hodnotami.“

V dalších zásadách olympijského hnutí je uvedena například výzva spolupracovat s veřejnými i soukromými institucemi za účelem „zapojit sport do služeb lidstva, a tím podporovat mír“.

A také zásada, že olympijské hnutí: „Usiluje o posílení jednoty olympijského hnutí, o ochranu jeho nezávislosti, zachování a podporu jeho politické neutrality a zachování autonomie sportu.“

Tyto hodnoty byly představiteli olympijského hnutí skutečně dodržovány, i když za to ve své době byli často kritizováni.

Olympiáda se už ve svých počátcích stala příležitostí pro vystoupení národů, které si o politické samostatnosti mohly nechat jen zdát. Na olympiádách 1900 v Paříži a 1908 v Londýně se díky otevřenosti MOV mohla celému světu předvést výprava pod značkou „Bohemia“, která též získala několik medailí.

Zatímco politická samostatnost byla ještě ve hvězdách, Český olympijský výbor byl založen v květnu 1899. A díky osobním konexím jeho předsedy Jiřího Stanislava Gutha-Jarkovského na barona Coubertina hrál od začátku ve světové organizaci významnou úlohu.

Berlín 1936: Hitlerova olympiáda děsí dodnes

S optimistickou vírou v olympijské ideály jednoznačně nejvíc zamávaly jedenácté hry, konané v roce 1936 v Berlíně. Režim Adolfa Hitlera poprvé předvedl, jak mohou být olympijské rituály zneužity.

Olympiáda byla Berlínu přidělena ještě předtím, než se Hitler dostal k moci. Po jeho nástupu a s blížícími se hrami čím dál více sílily výzvy, aby byly nacistické metropoli odebrány.

Klíčovou podporu ale německé metropoli vyslovil Avery Brundage, prezident vlivného amerického olympijského výboru. Promluvil jasně: „Politika do sportu nepatří.“

Navíc Hitlerovo Německo udělalo dojem při zimních hrách v Garmich-Partenkirchenu, které byly brilantně zorganizované a žádné politické problémy nikdo neviděl, v německém týmu dokonce hrál jeden hokejista evidovaný jako žid.

Berlínské hry tedy mohly začít. Byly v mnoha směrech přelomové. Po sportovní stránce rekordní, do tradice olympismu přispěly první štafetou s olympijským ohněm z řecké Olympie. Ale také se, přesně podle obav mnohých, skutečně staly velkou propagandistickou show Adolfa Hitlera, který pravidelně usedal do čestné lóže. Ze záběrů na stotisícové tribuny plné rukou zdvižených k nacistickému pozdravu opravdu mrazí.

Symboliku ale na druhou stranu mělo [i vítězství Aloise Hudce, československého gymnasty ze Sokola](#), německou propagandou zuřivě nazývaného „paramilitární šovinistická organizace“. Při cvičení na kruzích předvedl takovou dominanci, že jej o zlato nepřipravilo ani podivné hodnocení rozhodčích. Nakonec mu Hitler musel blahopřát.

Když později pořadatelé rozpoutali světovou válku a celý svět sledoval, jaké zločiny proti lidskosti jejich režim páchá, vrhlo to zpětně černý stín i na berlínské hry.

První poválečná olympiáda se konala v létě 1948 v Londýně a jejím cílem bylo smazat vše, čím hitlerovský Berlín olympijské hnutí poskvřnil, a uspořádat skutečně přátelský a neideologický festival pro všechny.

Neplatilo to tak docela. Na hry „za trest“ nebylo pozváno Německo a neúčastnil se ani Sovětský svaz, který o navázání kontaktů v olympijském hnutí původně měl zájem, ale po eskalaci studené války s USA (zejména po první berlínské krizi) chuť k družbě výrazně ochabla. Detaily důkladně rozebral český historik Martin Kovář ve své knize o třech londýnských olympiádách *Město a hry*.

Sověti i Němci se na olympiádě objevili až v roce 1952 v Helsinkách.

Dvě velmoci z východu: SSSR a NDR

SSSR se stal důležitou součástí olympijského hnutí, i když to bylo několikrát postaveno před výzvu, jaký postoj zaujmout k jeho vojenským eskapádám. V roce 1956 se olympiáda v australském Melbourne konala několik týdnů po potlačení povstání v Maďarsku. Los svedl obě země proti sobě při turnaji ve vodním pólu a onen zápas je dodnes považován za to nejbrutálnější, co se mezi plovoucími brankami kdy odehrálo. Pamětníci sportovní pomsty horkokrevných Maďarů hovoří o „krvavé lázni v Melbourne“. A pak přišel rok 1968 a pár týdnů po 21. srpnu náš zamilovaný příběh o Věře Čáslavské a odvrácené hlavě při sovětské hymně...

V případě Německa šlo pouze o „západní“ spolkovou republiku, „východní“ NDR totiž tehdy ještě drtivou většinou západních zemí nebyla uznávána. Na následujících třech olympiádách pak oba německé státy měly společnou výpravu a bylo to vnímáno jako gesto sounáležitosti, na které si olympijské ideály tolik zakládaly.

Od roku 1968 ale obě Německa vystupovala odděleně, zejména z vůle NDR, která ve sportovních kláních objevila zajímavou příležitost pro prezentaci své země na mezinárodním fóru. Sportovci se stali skutečnými reprezentanty země s pochybnou identitou a v tomto státním zájmu zřídili v Berlíně s německou precizností asi nejkomplexnější systém vyhledávání a výchovy talentů na světě. Jeho výsledkem bylo, že osmnáctimilionové „Východní Německo“ v sedmdesátých a osmdesátých letech získávalo podobné počty medailí jako supervelmoci USA a SSSR.

Olympiáda konaná v Mexiko City v historickém roce 1968 přinesla do vztahu sportu a politiky i

mnoho dalších podnětů. Zatímco my si připomínáme Věru Čáslavskou, svět si více zapamatoval radikální vyjádření amerických černošských sprinterů, kteří na stupních vítězů [předvedli rukama pozdrav organizace „black power“](#).

O čtyři roky později olympiádu pořádal bavorský Mnichov. Německo (tedy to „Západní“) tam chtělo jednak oslavit svůj poválečný hospodářský zázrak, ale také dát zapomenout na předválečný Hitlerův Berlín. Vše mělo být úplně naopak, počínaje architekturou stadionu a konče vstřícností vůči celému světu. No, nedopadlo to. [Zajetí a zavraždění jedenácti členů olympijské výpravy Izraele](#) palestinskými teroristy (zrovna v Mnichově, jen pár desítek metrů od fabriky, kam vozili na práci židovské koncentračníky z tábora Dachau) naopak německá traumata ještě posílilo.

Vy nám bojkot, my vám bojkot

To už ale nastává éra, kdy se olympijské myšlenky porozumění otřesou v základech. Už na následujících hrách v Montrealu 1976 chybělo několik zemí, které se nezúčastnily demonstrativně.

Následující olympiáda 1980 byla přidělena Moskvě a Sovětský svaz si na její přípravě a pompě velmi zakládal.

Pak ale americký prezident Jimmy Carter oznámil: „Kvůli sovětské invazi do Afghánistánu já ani americký lid nepodpoříme vyslání našeho týmu do Moskvy.“

Na konci roku 1979 ale sovětská armáda vtrhla do sousedního Afghánistánu. Reakce byla nečekaná, ani v roce 1956, ani v roce 1968 Západ takto nereagoval.

Hlavním inspirátorem bojkotu podle všeho byl Zbigniew Brzezinski, hlavní poradce prezidenta Cartera pro bezpečnostní politiku. [Profesor z Columbia University a polský emigrant](#) (syn předválečného polského diplomata, který zůstal v Americe) byl v Carterově týmu hlavním expertem na Evropu a právě on přišel s úvahou, že zmaření prestižního a vysněného projektu by Sověty mohlo bolet více než nějaké hospodářské sankce. Prezident Carter to přivítal jako rázné gesto, jeho dosavadní zahraniční politika totiž doposud byla hodně nevýrazná a na podzim jej čekaly volby. Přesto ale toto gesto bylo i v samotných USA od počátku zpochybňováno.

Mezinárodní olympijský výbor proti kroku USA protestoval a do poslední chvíle se snažil najít řešení. Bohužel marně. K USA se následně přidaly další země, třeba Západní Německo nebo Japonsko s Čínou. Velká Británie a Francie bojkot formálně podpořily, ale nechaly rozhodnutí o účasti na jednotlivých sportovcích.

O čtyři roky později měla přijít odvěta. A i do ní vstoupila aktuální politika. Sovětský svaz i další země jeho bloku s účastí v Los Angeles 1984 počítaly a připravovaly se na ni. Pro Československo to měla být nejúspěšnější olympiáda historie, kde by sklídilo plody výchovného programu sportovců, rozjetého na začátku sedmdesátých let. ČOV optimisticky plánoval zisk rekordních osmnácti medailí.

Důvody, proč se nakonec nikam nejelo, lze hledat ve vnitřní politice SSSR. V únoru 1984, zrovna během zimní olympiády v Sarajevu, v Moskvě zemřel generální tajemník Jurij Andropov, který se po Brežněvově éře stagnace snažil zemi trochu rozhýbat, mimo jiné i čilejšími styky se Západem. Jeho nástupce Konstantin Černěnko naopak vyznával Brežněvovu strategii do ničeho moc nesahat a světu se raději příliš neotevírat.

Černěnko je dnes vnímán jako senilní generální tajemník, který větší část svého ročního mandátu strávil v nemocnici, ale i on chápal, že změnu politiky musí předvést silným a výrazným gestem. A „odvěta za olympiádu“ se k tomu přímo nabízela.

Satelitní země se k němu připojily, byť zejména NDR a Československo vyjadřovaly námitky. Nakonec se s posvěcením SSSR účastnilo pouze Rumunsko, které si v rámci východního bloku dělalo dost samostatnou politiku.

I tentokrát se prezident MOV Juan Antonio Samaranch do poslední chvíle snažil najít kompromis, dokonce kvůli tomu dvakrát přiletěl do Prahy. Za to si na Západě vysloužil i kritiku.

Hry v srpnu 1984 byly při neúčasti konkurence z SSSR a NDR triumfem domácích Američanů a i symbolicky oslavou jejich nového sebevědomí pod prezidentem Reaganem.

[Vypjatý patriotismus přivedl málem ke krachu společnost McDonald's](#), která chtěla naskočit vlasteneckou akcí „Když vyhraje USA, vyhráváte taky“, která obnášela Big Mac, hranolky či nápoj zdarma, kdykoliv USA získají zlato, stříbro, nebo bronz. Společnost akci vyhlásila ještě před sovětským bojkotem, a když pak silná konkurence nedorazila, brali Američané medaile odevšad a „mekáč“ rozdával meníčka zdarma celé dva týdny v kuse. Finanční škodu nikdy nepřiznal, ale experti ji odhadovali v milionech dolarů.

Sportovci z obou supervelmocí ale měli touhu se potkávat a utkávat na závodech. A když to nešlo pod patronátem MOV, chopil se příležitosti soukromý sektor. Jmenovitě Ted Turner, majitel televize CNN. Dohodl se v Moskvě a o dva roky později právě v sovětském hlavním městě uspořádal Hry dobré vůle, velkolepý podnik s 3 000 sportovci ze 79 zemí, kde padlo několik světových rekordů.

Po nástupu Gorbačova se atmosféra mezi velmocemi zásadně proměnila a olympijské ideály porozumění najednou byly v kurzu. A hry 1988 v jihokorejském Soulu ukázaly, že olympijské tradici nemohou konkurovat ani peníze mediálního magnáta. Hovoří se o nich jako o jedné z nejlepších olympiád a hymna her Hand in Hand, ruku v ruce, je dodnes považována za jeden z ikonických songů konce studené války.

Soul nastartoval zlatou éru olympijského hnutí, v devadesátých letech a na začátku nového tisíciletí byla olympiáda skutečně považována nejen za sportovní střetnutí, ale i za demonstraci světové jednoty a porozumění.

Právě v té době v rámci reklamní kampaně na jednu z olympiád pohovořil o jejich kráse Nelson Mandela: „Dvacet vteřin spolu soupeří a pak se sedmnáct dní potkávají jako přátelé. Jak krásný svět by to byl.“

Tehdy také všichni toužili po pořádání her, protože olympiády devadesátých let bývaly úspěšné i ekonomicky. V tomto kontextu je třeba vnímat i dnes bláhově vypadající plány primátora Béma na pořádání her v Praze.

Řecký bankrot, Čína a Rusko

K zásadní změně pohledu došlo až po Athénách 2004. Řecko velmi toužilo pořádat hry už v roce 1996, kdy se slavilo sto let moderní olympiády. Jenže jeden z hlavních sponzorů her, společnost Coca-Cola, si vysnil olympiádu ve své centrále. A protože v Evropě se konaly čtyři roky předtím hry ve španělské Barceloně, dostala přednost světu doposud nepřiliš známá Atlanta. Řekové, pro které je olympiáda srdcovou záležitostí, to nesli velmi těžce, a když o osm let později konečně s kandidaturou uspěli, toužili ukázat světu ty nejlepší hry v dějinách.

Tato touha jim ale poněkud zatemnila ekonomické uvažování. Velkolepý olympijský projekt byl pro

vratkou středomořskou ekonomiku příliš velkým soustem a dnes je zadlužená olympiáda považována za jeden z podstatných faktorů, proč Řecko o několik let později za finanční krize fakticky zkrachovalo.

Po tomto zážitku se i jinde začali lidé ptát, zda má smysl investovat miliardy kvůli dvoutýdennímu festivalu.

O to větší zájem byl ale ve státech, které se veřejnosti příliš neptají a hry se stoletou tradicí pro ně byly příležitostí předvést se světu. Peking 2008 byl pro mnoho Číňanů stvrzením nástupu země do role globální supervelmoci. Londýn 2012 byl zase snem Tonyho Blaira, kde chtěl ukázat, jak proměnil Británii.

A pak přišlo Soči 2014. Zimní olympiáda v Rusku Vladimíra Putina. Novinář Michail Zygar v knize Všichni muži Kremlu ukazuje, že původně se ve skutečnosti jednalo o obchodní záměr skupiny místních podnikatelů a úředníků prezidentské kanceláře. Popis, jak pro projekt získali podporu prezidenta, je hezkým obrázkem, jak funguje Kreml.

Prezidenta s nápadem nemohli oslovit přímo. Vyrobili tedy reklamu do rádia a jeden billboard, vylepený na trase, kterou Vladimir Putin pravidelně jezdil do práce. Podle prezidentova minutovníku pak orchestrovali „kampaň“, kdy nechali reklamu zaznít na jeho oblíbené stanici krátce předtím, než měl míjet onen jediný billboard. Putin tak měl získat dojem, že celé Rusko touží po zimní olympiádě.

Ať to bylo jakkoliv, vášnivý sportovec Putin se pro projekt nadchl. Hry v Soči byly velkolepé, podle některých až megalomanské, jako největší problém se však ukázala ruská touha po výhrách. Podpurný dopingový program, který za tímto účelem byl spuštěn, nejspíš skutečně překonával vše, co se v oblasti organizovaného dopingu doposud odehrálo. Včetně až bizarních tajných dveří a podivných skrýší v dopingových laboratořích, aby se mohly nenápadně vyměňovat vzorky.

Za tyto manipulace bylo Rusko potrestáno bezprecedentním vyloučením z her, jeho sportovci směli soutěžit pouze pod neutrální vlajkou a za striktních podmínek. Takto bylo potrestáno na zimních hrách 2018 a 2022, stejně jako na letních hrách v Tokiu, které se kvůli covidu odložily na rok 2021.

Přísný postoj lze vysvětlit tak, že zatímco politicky je MOV důsledně neutrální, dopingové hříchy jako porušení zásad sportovního fair play odmítá akceptovat velmi důsledně. Rusko si tímto trestem získalo tím pověst černé ovce, se kterou jsou stále nějaké problémy.

Pak čtyři dny poté, co skončila zimní olympiáda 2022 v Pekingu, Rusko vtrhlo na Ukrajinu. Následně bylo potrestáno v rámci mnoha mezinárodních organizací včetně sportovních. A MOV stál před otázkou, jak se ke svému v mnoha směrech problémovému členovi postavit.

Na začátku sezóny, ve které se budou plnit kvalifikační limity pro účast na letní olympiádě v Paříži 2024, se stala aktuální otázka účasti Ruska na těchto hrách.

Mezinárodní olympijský výbor pod vedením německého funkcionáře Thomase Bacha vždy zaujímal postoj, který odpovídal tradicím z let 1936, 1980 a 1984. Poj, který vyplývá z tradic olympijského hnutí.

A jak jsme připomněli, i oni za to ve své době čelili politické kritice. Často i osobní. Avery Brundagovi předhazovali, že je americký kšeftman, Juanu Antonio Samaranchovi zase minulost diplomata frankistického Španělska. Jeho nástupce Jacques Rogge, který hájil přidělení her do Pekingu, je aktuálně vysmíván šéfredaktorem Reflexu Viliamem Buchertem. A Thomas Bach, současný

předseda, zase poslouchá, že je vůči Rusům vstřícný, protože je Němec a mezi Německem a Ruskem vždy panovalo porozumění.

Je zjevné, že olympijské hnutí má svou stabilní filozofii a vizi, jak dosáhnout ve světě pokroku. Nemusíme s ní souhlasit, ale minimálně by měla být v debatě akceptována, už proto, že se už v minulosti osvědčila.

[ZDROJ](#)